

Demografski izazovi na lokalnoj i regionalnoj razini

Marin Strmota

Krešimir Ivanda

Uvod

- Hrvatska je podijeljena na ukupno 556 nižih jedinica lokalne samouprave, dalje: JLS
 - 128 gradova
 - 428 općina

Hrvatska bilježi negativne demografske trendove, ali postoje i lokalne razlike.

Objašnjava li regionalna (županijska) perspektiva dovoljno ili postoje i razlike na nižim administrativnim jedinicama – primjerice obalne vs. kontinentalne JLS?

Općine i gradovi

Demografska komponenta **nije ključna za status općine/grada**

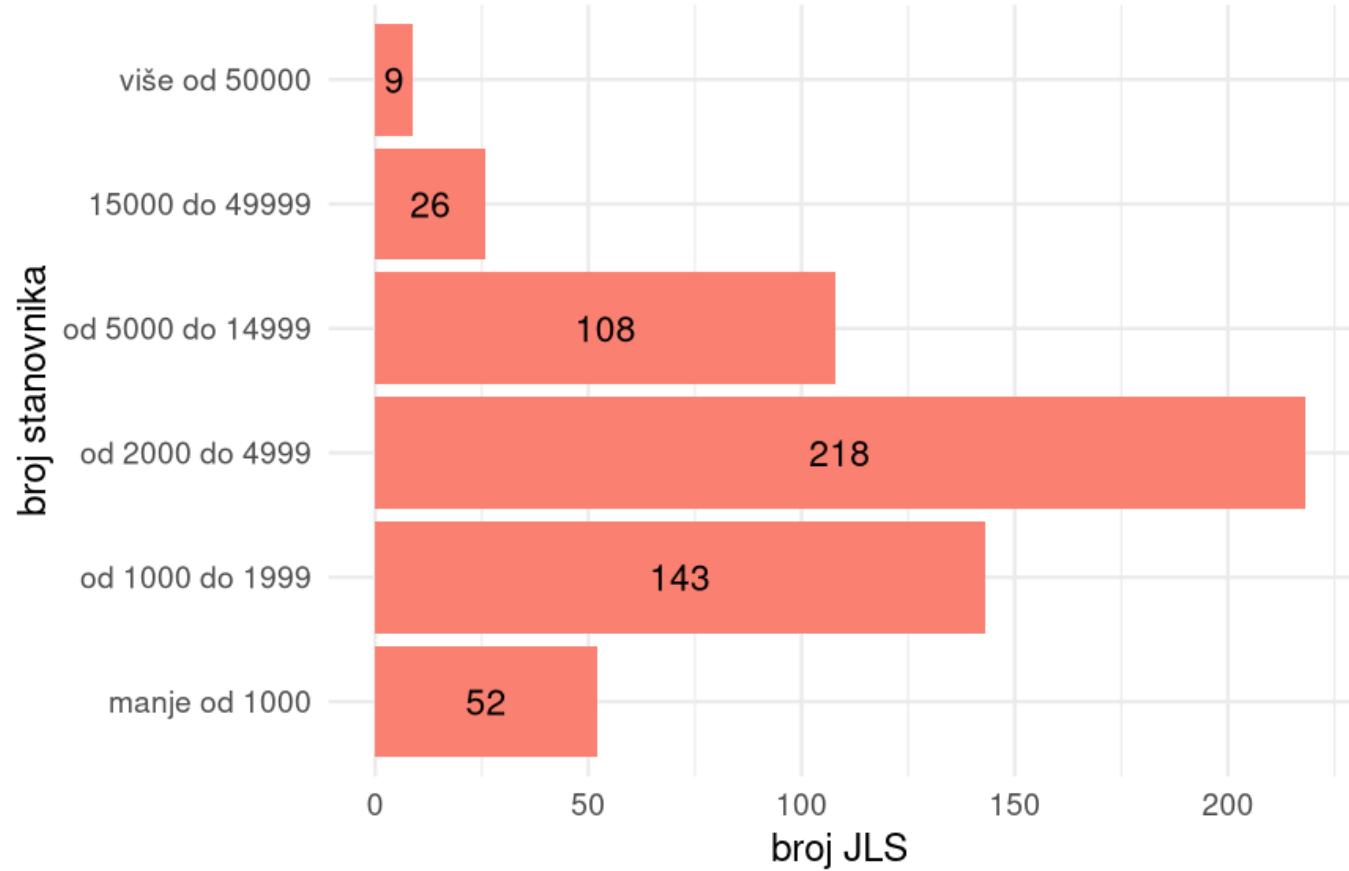
Iznimna raznolikost u broju stanovnika na razini JLS:

Primjer: Viškovo, sa 16726 stanovnika (procjena kraj 2019.) je općina, a Komiža, sa 1484 stanovnika (procjena kraj 2019.) je grad

Najveća jedinica: Zagreb sa 809235 stanovnika (2019.)
Najmanja jedinica: Civljane sa **129 stanovnika** (2019.)

Općine i gradovi – ukupan broj stanovnika

- 50% JLS ima manje od 2800 stanovnika
- 74% JLS ima manje od 5000 stanovnika

Razdoblje
2011. do 2020.

Rast ukupnog
broja stanovnika:
103 JLS

Pad ukupnog
broja stanovnika:
453 JLS

Ukupan broj
stanovnika
od 2011. do
2020.

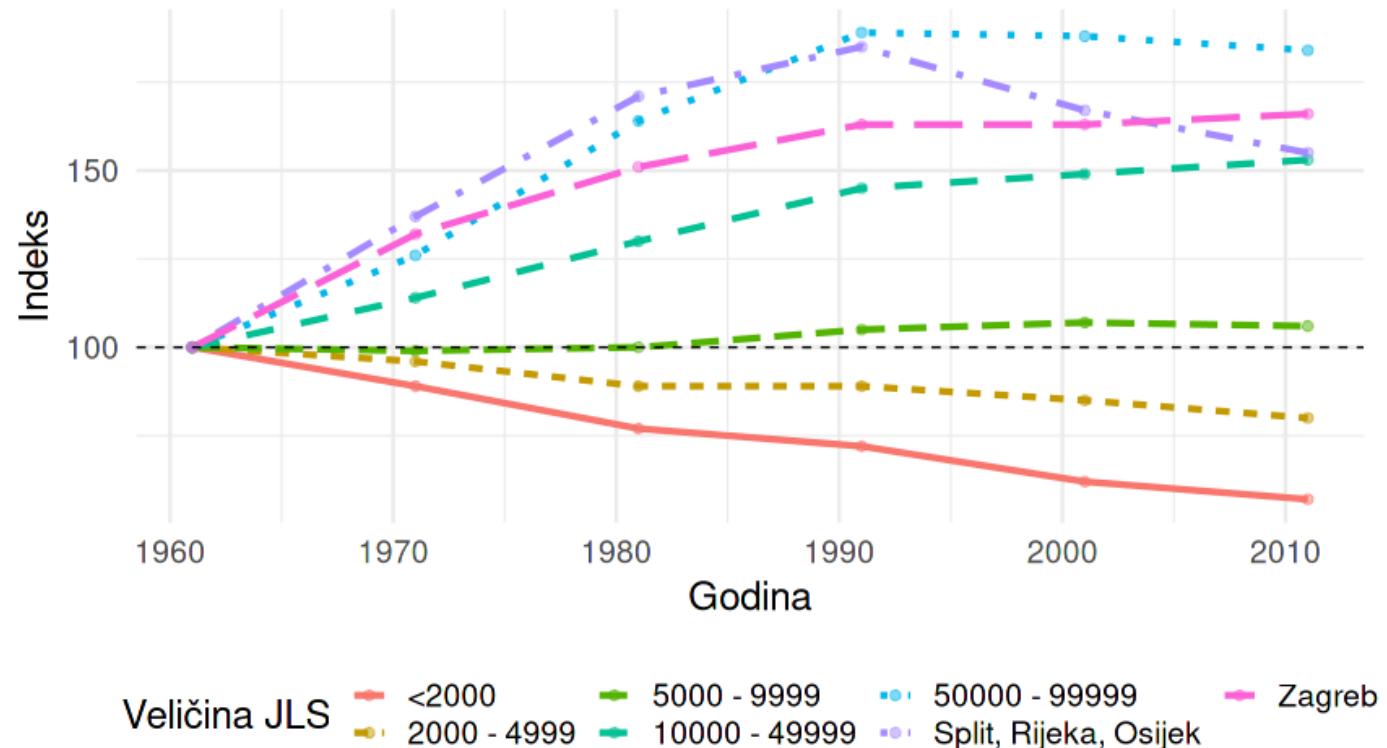
rast
pad
rast

Gradovi i općine od 1961. do 2011.

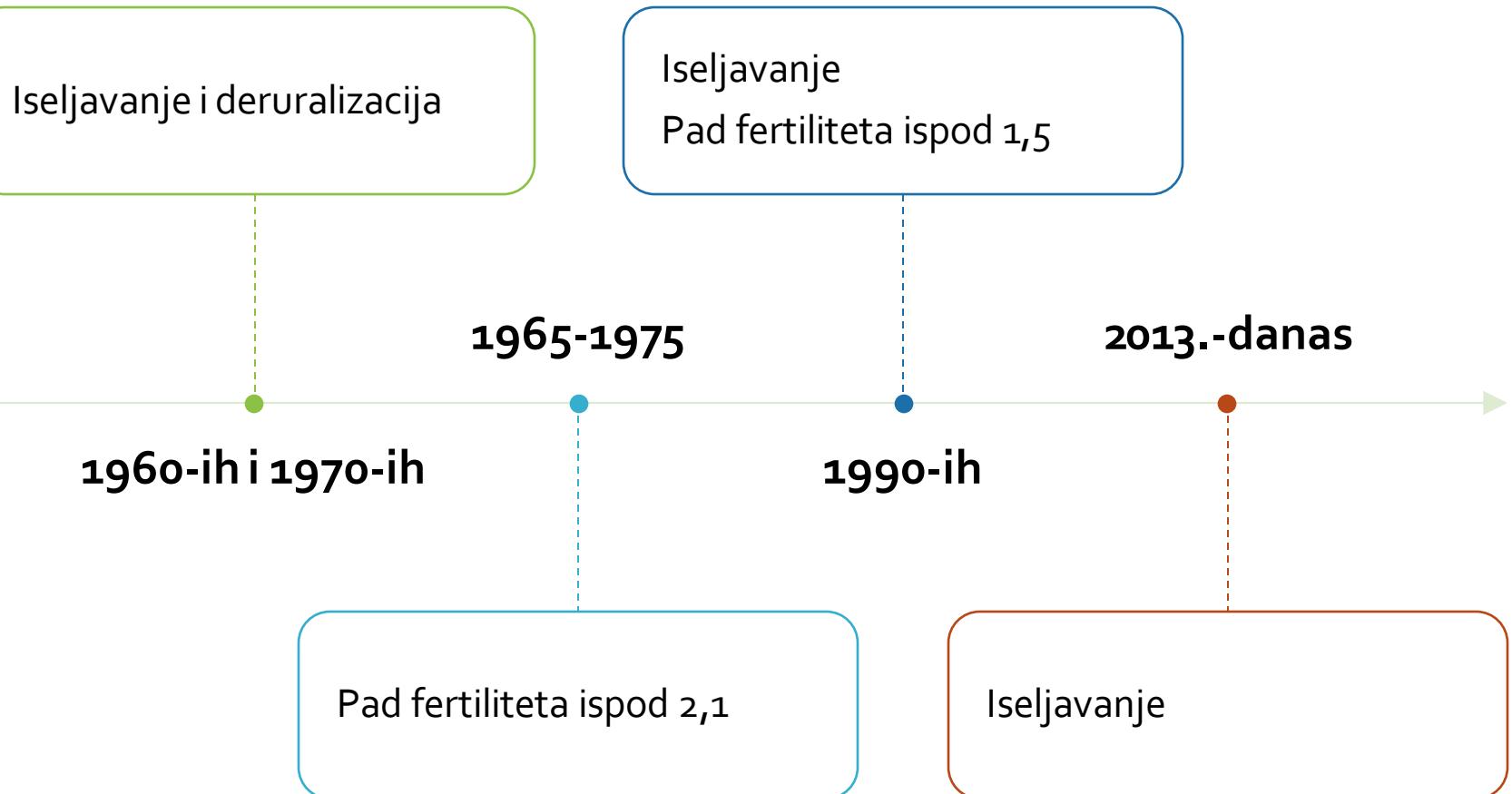
- U odnosu na 1961 godinu **najmanje općine (<5000 stanovnika) su kontinuirano gubile stanovništvo**
- JLS veličine 5-10 tisuća stanovnika **stagniraju**
- Značajno su rasle jedino JLS **veće od 10 tisuća stanovnika**
- Od 1990. i veće JLS stagniraju

Kretanje ukupnog broja stanovnika 1961. - 2011.
Bazni indeks: 1961 = 100

izvor: obrada autora

Demografski procesi od 1960. do danas

Natalitet (2019. - prije pandemije)

1

4 općine nisu imale živorođene djece u 2019.

2

22% živorođenih cijele RH je u Zagrebu

3

24 JLS čini više od 50% ukupnog broja rođenih u RH

Prirodno kretanje (2019. - prije pandemije)

- Samo 58 (od 556) JLS ima *više rođenih nego umrlih u 2019. Godini*
- Četiri najveća grada (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek) imaju negativan prirodni prirast (indeks manji od 100)
 - Ali, neke susjedne JLS imaju pozitivne (među najvišima) pokazatelje prirodnog prirasta (Viškovo, Kaštela, Solin, Dugi Rat, Zaprešić...)
- Od gradova srednje veličine samo Kaštela, Čakovec, Solin i Zaprešić imaju pozitivan prirodni prirast

Vitalni indeks
(2019.)
- odnos
nataliteta i
mortaliteta
*(koliko rođenih
ima na 100
umrlih)*

- 50% JLS ima vitalni indeks **manji od 59**
- 75% JLS ima vitalni indeks **manji od 80**
- Čak **215 općina** ima indeks 50 ili manji
(odnosno: *na jednog rođenog, dvoje umrlih stanovnika*)
 - pretežno se radi o malim općinama i gradovima koje ubrzano izumiru te gradovi Rijeka (indeks 49) i Vukovar (indeks 48)

Zašto su brojne JLS demografski opustošene?

- Mogući razlozi:
 - nizak fertilitet
 - visok mortalitet
 - iseljavanje
- Razlike u fertilitetu i mortalitetu među hrvatskim regijama postoje, ali nisu razlog aktualnih razlika
- Ključno - **migracije**

Migracije (unutrašnje i vanjske) - temelj demografske raznolikosti JLS

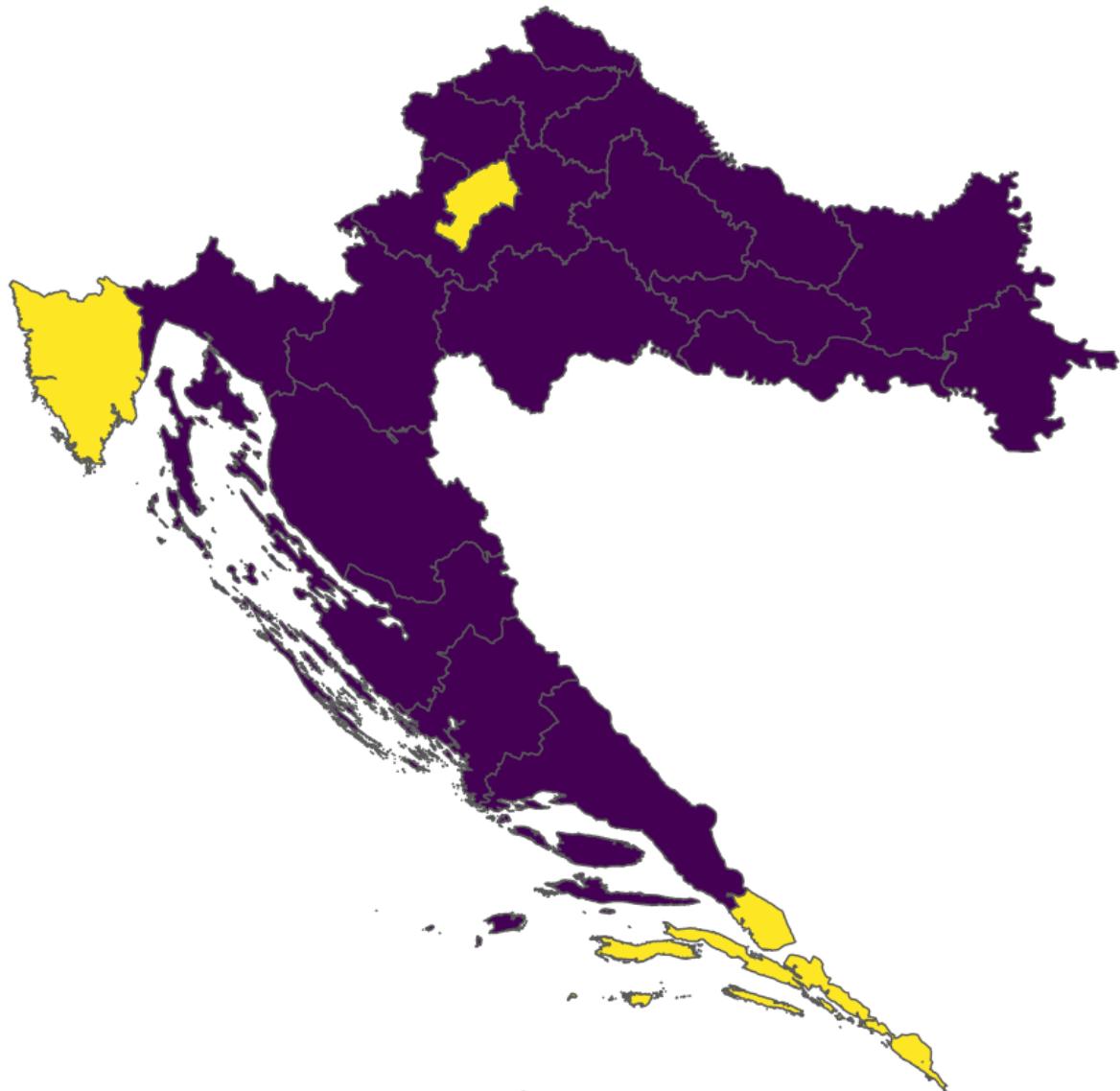
Period 2015-2019:

- **137 JLS ima neto pozitivnu migraciju**
- **419 JLS ima neto negativnu migraciju**

- Osim iseljavanja u inozemstvo, na nižoj razini su važne i migracije između samih JLS

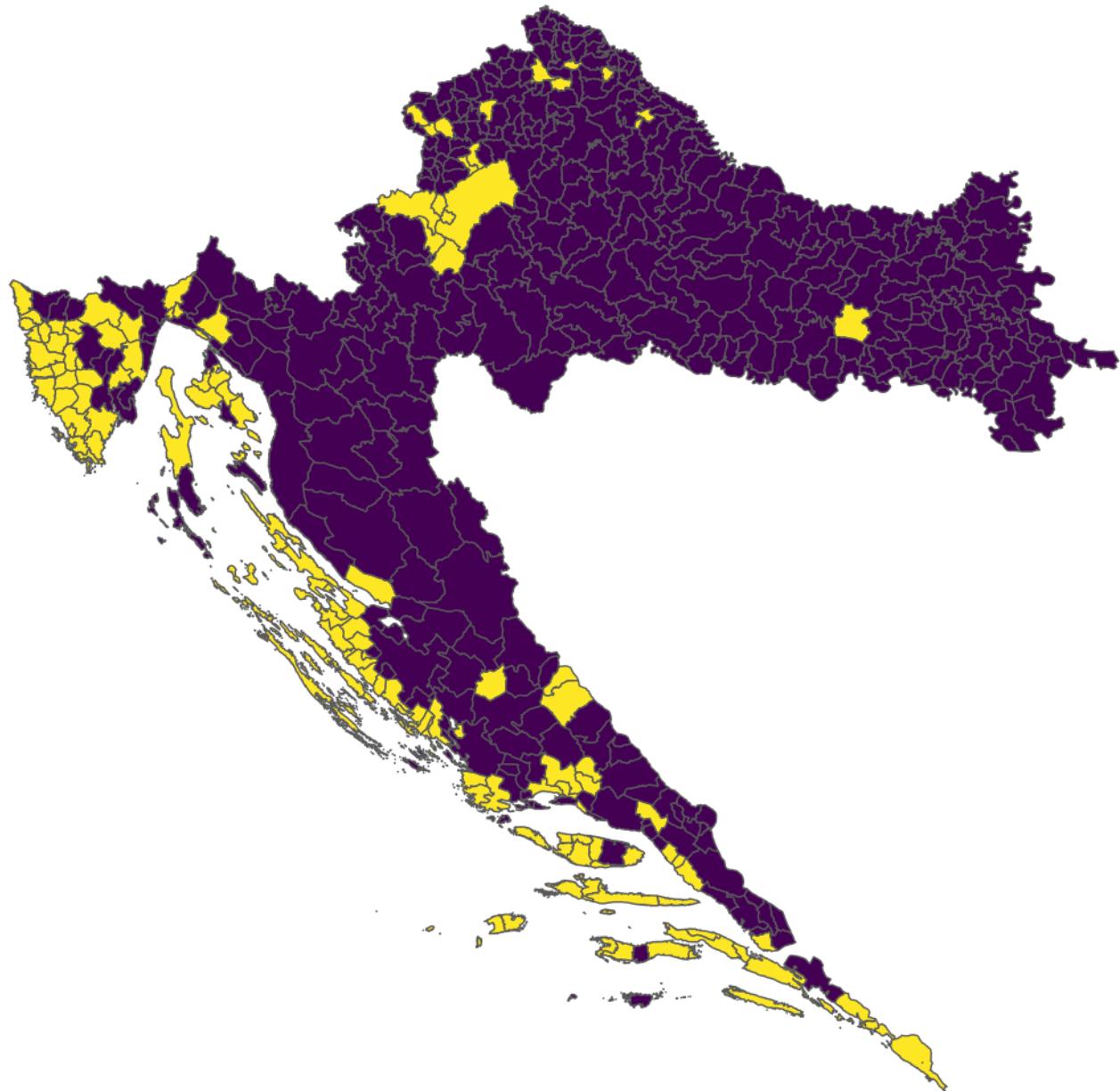
neto migracija: █ doseljavanje █ iseljavanje

Samo 3
županije imaju
pozitivnu neto
migraciju
(2015-2019)

neto migracija: ■ doseljavanje ■ iseljavanje

Analiza na
nižoj razini
pokazuje
dodatne
specifičnosti
(obala vs.
zaleđe)

Zaključak (½)

Analiza na nižoj razini treba uključivati šire područje (primjeri Rijeke i Viškova ili Splita uz Solin i Kaštela)

Analiza na županijskoj razini ne otkriva druge specifičnosti (obala vs. zaleđe)

Brojne JLS nisu "demografski održive"

Zaključak (2/2)

Populacijska politika se osim na nacionalnoj razini provodi i na lokalnoj razini

Koliki su fiskalni i ljudski kapaciteti JLS za pružanje javnih servisa i ostalih elemenata suvremene populacijske politike?

U kojoj mjeri poticajne populacijske politike na lokalnoj razini mogu nepovoljno utjecati na ciljeve na nacionalnoj razini (potencijalno dodatna centralizacija – bogatije JLS - viši poticaji)?